

CİHANNÄME

"Bir cihan mefkûresi"

www.cihannuma.org

SAYI 2

2023

İKLİM
DEĞİŞİMİ

TARİHİ
ESERLERİN
İADESİ

DİPLOMATİK
SÖZLÜK

SIERRA
LEONE
DİRENİŞİ

BİR
CİHANNUMA
YAYINIDIR

CİHANNÄME

"Bir cihan mefkûresi"

SUNUŞ

Her kelam, selam ile başlarsa güzel, her selam ise muhabbetle... Selam ve muhabbetle kıymetli okuyucularımız... Bir cihan mefkûresi diyerek başladığımız Cihannâme'nin ikinci sayısını sizlerle buluşturduk, hamdolsun. Fayda sağlayacak ve ilginizi çekecek bir içerik hazırlamaya çalıştık.

Afrika'dan bir şair ve şiiri var bu sayıda. 1988 doğumlu Warsan Shire, Somalili bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Yazar, şair, editör ve öğretmen. 2013 yılında, Brunel Üniversitesi Afrika Şiir Ödülü'ne layık görüldü. "Yurt" adlı şiiriyle, tüm dünyada gündem oldu.

"Hiç kimse terk etmez yurdunu yurdu köpek balığının ağzı olmadığı sürece
Kimse sınıra kaçmaz tüm şehir onlarla birlikte kaçmıyorsa..."

Batı sömürmekten yorulmaz. Batılı Sömürgecilerin elinde hırpalanan Sierra Leone'yi işledik bu sayıda. Sierra Leone'de sömürgecilere karşı medreselerin kritik bir rol oynadığını ve bu direnişin detaylarını paylaştık sizlerle. Etiyopya'ya gittik. Hem ülke incelemesi yaptık hem de yazar Mustafa Uzun'un bölgenin uzmanları ile yaptığı röportajı sizlerle paylaştık. Kaybolan bir ülkenin hikayesine tanıklık edeceksiniz. Sonra Senegal'e gittik. Fransa ve sömürü düzenine rağmen, Senegal'in başarılarını ele aldık. Afrika'da Rus Wagner Grubu'nun faaliyetlerini işledik.

Son zamanlarda doğal afetler, günlük hayatımızın gündeminden çıkamaz oldu. İklim değişikliği yıllardır konuşulan bir konu olmasına rağmen artık çok daha ciddi ele alınan bir mesele haline geldi. İnsan sağlığını doğrudan ve dolaylı etkileyen bu felaketlerle ruh sağlığımız bozulmaya başladı. Bu sayımızda ele aldığımız bir başka konu da bu oldu. 18. G20 Liderler Zirvesi "Tek Yeryüzü, Tek Aile, Tek Gelecek" ana fikriyle Hindistan'da düzenlendi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın da katıldığı zirvede, "Sıfır Atık: Yeşil Geleceği Kurgulamak ve Uygulamak" başlığı ele alındı. Zirveyi paylaştık sizlerle.

Ve Avrupa'ya gittik. Şiddetli yağışların ardından nehirleri denize yönlendiren İngiltere ve Galler'de 50 plaj için kirlilik uyarısı yapıldı. Fransız milletvekilleri, İngiltere'yi çevresel taahhütleri ihmalde, deniz ve balıkçılığı riske atmakla suçladı. Tüm bu yaşananları sizlerle paylaştık.

Dünya suçunu biliyor aslında. Sera gazı emisyonları artık en yüksek seviyeyi gördü. Bu sayıda sera gazının dünyayı felakete nasıl sürüklediği ile alakalı içeriklerimizi de bulacaksınız.

Doğal afetler ve doğal olmayan şiddet, terör ve savaş ile tüm ahengini yitirme tehditi ile karşı karşıya kalmış dünyanın göç ile dalgalandığı bu dönemde diplomasi sözlüğümüzde "göç diplomasisi" kavramını işledik.

Bir yeryüzü mefkûresi olarak Cihannâme'yi takip ettiğiniz için teşekkür eder, selam sağlık ve afiyetler dileriz.

Dr. Muhammed İkbâl BAKIRCI
Cihannüma Dış İlişkiler Komisyonu

İÇİNDEKİLER

5 UNICEF: Dünyada 333 milyon çocuk aşırı yoksulluğun pençesinde

Batılı Sömürgecilere Karşı Direnişte
Sierra Leone Medreselerinin Rolü **6**

8 Sömürgecilik Tarihi Açısından
Senegal'e Bakış

BM, Azerbaycan'ın egemenlik ve toprak
bütünlüğüne olan bağlılığını teyit etti **14**

15 YURT

Sera gazı emisyonları
en yüksek seviyeyi gördü **18**

19 İngiltere ve Fransa arasında
kanalizasyon krizi

Türkiye, ABD Cleveland Müzesi'ndeki
eserlerinin geri iade edilmesini istiyor **20**

23 Rus Wagner Grubu'nun
Afrika Faaliyetleri

İÇİNDEKİLER

G20 Zirvesi'nde Türkiye'nin öncülüğünde
"Sıfır Atık" toplantısı düzenlendi **25**

27 Etiyopya Habeşistan Güncesi
Çeşitliliğin ve Geleceğin İzinde

Etiyopya (Habeşistan) **31**

33 Fas'ta
7 büyüklüğünde deprem

Libya'daki sel felaketinde
can kaybı 6 bine yükseldi **34**

35 Rusya Devlet Başkanı Putin,
Kuzey Kore lideri Kim ile bir araya geldi

AB'den doğal afetler nedeniyle Yunanistan'a
2 milyar 250 milyon avroya kadar destek **36**

37 ABD, Avustralya ve İngiltere'yi Çin'le
karşı karşıya getiren anlaşma: AUKUS

Diplomatik Sözlük
Göç Diplomasisi(Migration Diplomacy) **38**

UNICEF: Dünyada 333 milyon çocuk aşırı yoksulluğun pençesinde

Birleşmiş Milletler (BM) Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), dünyadaki çocuk nüfusunun yaklaşık 6'da 1'ine denk gelen 333 milyon çocuğun aşırı yoksulluk içinde yaşadığını bildirdi.

UNICEF ve Dünya Bankası, ortaklaşa hazırladıkları "**Uluslararası Açlık Sınırına Göre Yoksulluk İçinde Yaşayan Çocuklar**" isimli rapor yayımladı. Günde 2,15 dolar sınırının altında yaşayan ve "**aşırı yoksulluk içinde**" olarak kabul edilen çocuk sayısının 2013'ten 2022'ye yüzde 13 azalarak 383 milyondan 333 milyona gerilediğine işaret edilen raporda, Kovid-19 salgını nedeniyle hedeflenenden 30 milyon çocuk geride kalındığı belirtildi. Raporda gelecek hafta New York'ta başlayacak BM Genel Kurul toplantılarında BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin de ele alınacağına işaret edilerek bu hızda gidilirse 2030'a kadar çocuklarda yoksulluğun bitirilmesi hedefine ulaşamayacağı kaydedildi.

Sahra Altı Afrika bölgesinin çocuk yoksulluğunda en büyük yükü taşıdığına işaret edilen raporda, dünyadaki "**aşırı yoksulluk içindeki**" çocukların yüzde 40'ının bu bölgede olduğu belirtildi.

Raporda ayrıca bu bölgede 2013'te yüzde 54,8 olan çocuk yoksulluğu oranının da 2022'de yüzde 71,1'e çıktığına işaret edildi.

Raporda UNICEF ve Dünya Bankası, hükümetlere ve paydaşlara çocuk yoksulluğunu bitirmek için bu konuya öncelik verilmesi çağrısında bulundu.

UNICEF ve Dünya Bankası, ortaklaşa hazırladıkları "**Uluslararası Açlık Sınırına Göre Yoksulluk İçinde Yaşayan Çocuklar**" isimli rapor yayımladı.

Günde 2,15 dolar sınırının altında yaşayan ve "**aşırı yoksulluk içinde**" olarak kabul edilen çocuk sayısının 2013'ten 2022'ye yüzde 13 azalarak 383 milyondan 333 milyona gerilediğine işaret edilen raporda, Kovid-19 salgını nedeniyle hedeflenenden 30 milyon çocuk geride kalındığı belirtildi.

Raporda gelecek hafta New York'ta başlayacak BM Genel Kurul toplantılarında BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin de ele alınacağına işaret edilerek bu hızda gidilirse 2030'a kadar çocuklarda yoksulluğun bitirilmesi hedefine ulaşamayacağı kaydedildi.

Sahra Altı Afrika bölgesinin çocuk yoksulluğunda en büyük yükü taşıdığına işaret edilen raporda, dünyadaki "**aşırı yoksulluk içindeki**" çocukların yüzde 40'ının bu bölgede olduğu belirtildi.

Raporda ayrıca bu bölgede 2013'te yüzde 54,8 olan çocuk yoksulluğu oranının da 2022'de yüzde 71,1'e çıktığına işaret edildi.

Raporda UNICEF ve Dünya Bankası, hükümetlere ve paydaşlara çocuk yoksulluğunu bitirmek için bu konuya öncelik verilmesi çağrısında bulundu.

Batılı Sömürgecilere Karşı Direnişte Sierra Leone Medreselerinin Rolü

**Batılı Sömürgecilere Karşı Direnişte Sierra Leone Medreselerinin Rolü
– Afrika Çalışmaları Merkezi –**

8 Mayıs 2023

Bir Batı Afrika ülkesi olan Sierra Leone, Portekizliler, İngilizler ve Fransızlar da dahil olmak üzere Batılı sömürgecilere karşı zengin bir direniş tarihine sahiptir. Sömürge döneminde medreseler, yerel halka eğitim ve öğretim sağlayarak ve onların kültürel ve dini mirasıyla gurur ve haysiyet duygusu aşılıyarak direniş hareketinde kritik bir rol oynadılar.

Medreselerin somut varlığı 16. yüzyıldan beri bilinmekte ve Müslüman toplum için bir eğitim ve kültürel koruma kaynağı olmaktadır. Sömürge döneminde medreseler, Batı'nın kültürel ve dini egemenliğine karşı bir direniş sembolü haline geldi.

Medreselerin hocaları ve öğrencileri sömürge karşıtı hareketin liderleri oldular ve eğitim ve öğretimlerini halkı sömürgeci güce karşı örgütlemek ve seferber etmek için kullandılar. Medreselerin direniş hareketine katkıda bulunmasının en önemli yollarından biri, yerel nüfusu eğitmek ve güçlendirmektir. Medreselerde verilen eğitim İslami ilimlerin yanı sıra tarih, coğrafya, dil gibi konuları da içererek öğrencilerin kültürel ve tarihi kökenlerini daha derinden anlamalarını sağlamıştır. Bu eğitim, yerel nüfusta, sömürge yönetimine karşı direnişte gerekli olan bir gurur ve haysiyet duygusunun aşılmasına yardımcı oldu.

Medreselerin direniş hareketine katkıda bulunmasının bir başka yolu da, siyasi direniş için güvenli bir alan sağlamasıydı. Sömürge yetkilileri genellikle siyasi muhalefeti bastırdı ve kendi kurallarına karşı çıkanları tutukladı veya onlara zulmettiler. Ancak medreseler genellikle bu kısıtlamalardan muaf tutuldu ve siyasi direnişçiler için güvenli bir sığınak sağladı.

Medrese öğretmenleri ve öğrencileri bu güvenli alanı, yerel halkı sömürge yönetimine karşı örgütlemek ve seferber etmek için kullandılar. Sierra Leone’de medreselerde yetişen ve Batılı sömürgecilere karşı direnişte ve ülkenin kalkınmasında önemli roller oynayan birçok önemli isim var. Bunların başında Bai Bureh, Alhaji Alimamy Koroma ve Alimamy Lahai gibi isimler gelmektedir. Bunlar, Sierra Leone’de medreselerde yetişen ve Batılı sömürgecilere karşı direnişte ve ülkenin kalkınmasında önemli roller oynayan birçok önemli şahsiyetten sadece birkaç örnek. Sierra Leone Medreseleri, ülkenin eğitiminde ve kültürel korunmasında önemli bir rol oynamaya devam ediyor ve mezunlarının çoğu, topluma ve ulusa önemli katkılar sağlamaya devam ediyor.

Sierra Leone’de direnişi örgütleyen en önemli isimlerden Bai Bureh, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında Sierra Leone’deki sömürge karşıtı direniş hareketinin önde gelen liderlerinden biriydi. 1830’ların sonunda Sierra Leone’nin Kuzey Eyaletindeki Susu etnik grubunda doğdu. Zekası, cesareti ve liderlik becerileriyle tanınıyordu. 1898’de Sierra Leone’deki İngiliz sömürge yetkilileri, yaygın bir direnişle karşılaşan yerli nüfusa bir vergi koydu.

Bai Bureh, İngilizlere karşı silahlı direnişi örgütleyen ve yöneten bu direniş hareketinin liderlerinden biri olarak ortaya çıktı. Sayıca az olmalarına rağmen, Bai Bureh ve yandaşları İngiliz kuvvetlerine karşı cesurca savaştı ve direnişleri, Sierra Leone halkının sömürge yönetimine direnme kararlılığının bir sembolü olarak görüldü. Bai Bureh sonunda İngilizler tarafından yakalandı ve 1904’te öldüğü Gambiya’ya sürüldü.

Bai Bureh bugün bir kahraman ve Sierra Leone’deki sömürge yönetimine karşı bir direniş sembolü olarak anılıyor. Mirası, nesiller boyu Sierra Leonelilere ilham vermeye devam ediyor ve ülkenin kültürel ve tarihi mirasının önemli bir parçası olarak görülüyor. Bai Bureh liderliğindeki direniş hareketi genellikle Batı Afrika’daki sömürgecilik karşıtı direnişin ilk örneklerinden biri olarak görülüyor ve onun cesareti ve liderliği Sierra Leone’de kutlanmaya ve anılmaya devam ediyor.

Alimamy Lahai de önde gelen bir Müslüman lider ve bilgindi. Sömürge yönetimine karşı direnişte kilit bir rol oynadı ve ülkedeki Müslüman toplumun haklarının güçlü bir savunucusu oldu. Alhaji Alimamy Koroma da sömürge yönetimine karşı direnişte kilit bir figürdü ve Müslüman toplum içinde eğitim ve kültürel korumayı teşvik etmek için çalıştı. Sonuç olarak, Sierra Leone’de Batılı sömürgecilere karşı direnişte medreseler kritik bir rol oynamıştır. Medreseler, eğitim ve güçlendirme yoluyla yerel nüfusta bir gurur ve haysiyet duygusu aşılamaya yardımcı oldu ve siyasi direniş için önemli bir sığınak yeri oldu. Bu medreselerin mirası bugün Sierra Leone’de hissedilmeye devam ediyor ve ülkenin kültürel ve tarihi mirasının önemli bir parçası olmaya devam ediyor.

Makale bağlantı sayfası: <https://www.afrikacalismalarimerkezi.com/batili-somurgecilere-karsi-direniste-sierra-leone-medreselerinin-rolu/>

Sömürgecilik Tarihi Açısından Senegal'e Bakış

Hulusi GÖLPINAR

ÖZET

Dünya sürekli bir akış halindedir. Tarih sahnesinde kimi zaman devletlerin ve medeniyetlerin fetihlerle büyümesi ve toplumları etkilemesi görülürken kimi zaman da emperyalizmden beslenen imparatorluklar yükselir ve düşer. Moğol istilaları da sel gibi üzerinden geçtikleri toplumları tarumar ederken hegemonik Romalıların tarihi, eski dünyayla ilgili fikirlerimize sirayet eder ve daha da ötesi Afrika, Asya ve Latin Amerika'nın sömürgeleştirilmiş ülkelerine çoğu zaman Avrupalı işgalcilerin gözünden bakarız. Ancak günümüze gelindiğinde yaşadığımız bu insan hakları ve küreselleşme çağında, sömürgeciliğin talan edici mirasından bağımsız olarak dünyanın önceden sömürülmüş ve marjinalleştirilmiş bu bölgelerinin de kadim kültürleri, mücadeleleri ve tüm zenginlikleri ortaya çıkmaya başlamıştır.

Bu eşsiz ve canlı medeniyetlerden biri de bugün Senegal'de görülebilir. Afrika'nın batısındaki bu küçük ülkede, her biri kendi ana dilini konuşan bir düzineden fazla farklı etnik grup yaşıyor. Bugün, Fransız yönetiminden bağımsızlığını kazanmasından altmış yıl sonra, tüm Senegalli çocuklar hala anaokulunda Fransızca öğrense de, bu kültür ve dil sömürsünün etkisi toplumda tersine çevrildi ve Fransızca tüm etnik kabileler arasında iletişimi sağlayan ortak dil halini aldı.

Senegal, bağımsızlığını kazandığı 1960'lardan bu yana herhangi bir askeri veya siyasi darbeden kaçınmayı başaran birkaç Afrika devletinden biridir. Senegal halkı, farklılıklarından daha çok ortak yönlerine odaklandı ve böylece Batı Afrika'daki en başarılı ülkelerden biri haline geldi. Fransa ve onun kolonyal mirasıyla mecburi ve kalıcı bağlarına rağmen, Senegalliler, canlı ve zengin kültürleri sayesinde kendi toprakları üzerinde egemenlik üstlendiler ve ülkelerinin başarısını ve mutluluğunu daha yukarılara taşımak için neo-sömürge yapısından kendi kendine yetmeye doğru büyük adımlar atmaktalar.

Anahtar Kelimeler: Senegal, Sömürgecilik, Kölelik, İslam, Bağımsızlık.

GİRİŞ

Orta Afrika'nın batısında, Atlantik Okyanusu kıyısında, Gine Bisseau ve Moritanya arasında yer alan Senegal'in diğer komşuları Mali, Gambiya ve Gine'dir. (Özey, 2015:28) Başkent Dakar, ülkenin ve Afrika Kıtası'nın en batısında olup Cape-Verde yarımadasında kurulmuştur. Ülkenin çoğu engebeli olan arazisi ortalama 200 metre yüksekliğe sahiptir. Atlantik'e dökülen Casamance ve Gambiya nehirleri Senegal nehri oluşturur ülkenin kuzey sınırlarını çizer ve ülkenin en uzun nehridir. Ülkede yağışlar düzensiz ve belirsizdir ve ülkenin araziler genellikle fakirdir. Bölgede yaygın olan tarım ve hayvancılık kuzeye doğru gidildiğinde daha olumsuz koşullarla karşı karşıya kalmakta ve daha zor hale gelmektedir (Yalçın, 2017:159). Ülkenin güneybatısı ise bataklıklarla ve tropikal ormanlarla kaplıdır.

196.140 km² yüzölçümü ve 16.750.000 nüfusa (2020 verilerine göre) sahip olan Senegal ,yarı başkanlık sistemi ile yönetilen karışık bir etnik yapıya sahiptir. Bu yapı ve irili ufaklı birçok gruptan oluşur. Nüfusun %37'si Wolof, %17 Peul, %18 Serer, %9 Diola ve %9 Mandingolardan oluşur. Geriye kalan %10 ise pek çok etnik azınlıktır. Takruri Krallığı'nın torunları olan Peul'lar diğer adı ile Fulbe'ler göçebe bir hayat yaşarlar. Casamance çevresinde yaşayan Diolar ise Berber kökenlidir. Woloflar kuzeybatıda ve şehirlerde yaşarken, Sererler ise daha batıda yaşarlar. Müslümanlar, ülkenin her yerine yayılmış durumdadır. Wolofların genellikle çiftçilik ve ticaret yaparak geçimini sağlar. Lebous kabilesi ise Cape-Verde ve Saint Louis yarımadalarına yayılmış bir etnik gruptur ve çoğunlukla balıkçılıkla uğraşırlar.

Müslümanlar ülkenin %92'sini, Hristiyanlar %2'sini oluşturmaktadır. Kalan %6 ise yerel dinlere aittir. Casamance bölgesinin çoğunu ayıran Gambiya Nehri boyunca Senegal toprakları varken, diğer topraklarından Senegal'in güney kısmının arasına Bağımsız Gambiya Cumhuriyeti yerleştirilmiştir (Ö Başkent Dakar dışında Thièc, Kaolack, Rufisque, Saint Louis(eski başkent), Ziguin Chor ve Diourbel diğer önemli Senegal şehirleridir. Fransızca resmi dildir ve bununla beraber yerel dillerden Wolof, Fulbe, Jola ve Mandinka en çok konuşulanlarıdır. Senegal on dört bölgeye ayrılmıştır. Her bölge "Conseil Regional" tarafından yönetilmektedir (Arpa, 2015:233).

Senegal'in Tarihi Yapısı

Arkeolojik kazılardan, Senegal'in tarih öncesi kökenlere sahip bir yerleşim yeri olduğu anlaşılmaktadır. Sine-Saloum bölgesindeki megalitler, soyu tükenmiş insan popülasyonlarını gösteriyor. Senegal'in bilinen ilk sakinleri Takrurilerdir.11. yüzyılda Takruriler, Kuzey Afrikalı Müslüman tüccarlar aracılığıyla İslam'ı benimsemişler, bölgedeki hakimiyetlerini sağlamlaştırmışlar ve Tekrar Krallığı ile Namandiru Hanedanlığını kurmuşlardır (Yalçın, 2017:175) On üçüncü yüzyılda, Orta Bölge'de Wolof Krallığı, Doğuda Senegal ve Mali Sultanlığı hüküm sürüyordu. Diğer kısımlarında ise yaklaşık on yerel emirlik mevcuttu (Kavas, 2019: 515). On dördüncü yüzyılda Dyolof Hanedanı kuruldu. Ndiadian Ndiaye tarafından kurulan Dyolof Hanedanı 1549'da dağıldı. On birinci yüzyılda Sahra'da yaşayan Sanhaja kabilesinden Müslüman tüccarlar bölgeye giderek Senegal halkını İslam ile tanıştırdı. Futa Toro'da hüküm süren Takrurilerin Sultanı Var Jabi (ö. 432/1040) döneminde, İslam geniş kitleler tarafından kabul edilen bir din haline geldi.

Aralarında Yahya b. Ömer ve kardeşi Ebu Bekir b. Ömer'in olduğu yedi kişilik küçük bir grupta, Abdullah b. Yasin Nijer ve Senegal nehirlerinin güzergâhında tebliğ çalışmaları yaptı. Kısa sürede yanında toplanan kişi sayısı binlere ulaştı ve bunlara ribat mensupları anlamında "Murabitun" adını verildi. Abdullah b. Yasin üyelerine ribat konusunda titiz bir eğitim verdi ve İslami bilgilerini pekiştirdi, Senegal'de İslam'ın temsilcisi olarak kitleleri İslam'a davet etmeleri için onları atadı (Adıgüzel, 2020: 56). Abdullah tarafından başlatılan İslami hareketin devamı olarak kurulan Murabitlar Takruri krallarıyla iyi ilişkiler içindeydi ve İslam'ı Senegal'in büyük bölümünde yaymayı başardılar. Daha geniş benimseme Senegal'de İslam'ın kabulü ile birlikte Mali devletinin kurulmasıyla gerçekleşti. Mali Sultanlığı döneminde İslam daha çok mezheb mensubu olan şeyhler ve dervişler vasıtasıyla yayılmaya devam etmiştir. Kadiriyye, Kuzey Afrika ve Moritanya sufileri Senegallilerle temasa geçtiler, Mali ve Nijer hanedanları üzerinde güven tesis edilmesiyle, İslam'ın yayılma hızı arttı (Kavas, 2019:516).

Songhai Eyaleti'nin düşüşünden sonra, Senegal küçük emirliklere bölündü. Futa Toro'da kurulan Fulbe Hanedanı 1512'den 1776'ya kadar hüküm sürdü. Daha sonra Takruri aşireti 1776'da üstünlüğü ele geçirdi ve İslami bir yönetim kurmuş ve ülke Fransız kolonisi yapılana kadar ayakta kalmayı başarmıştır. Takruri döneminde bilimsel kurumlar kurularak bilimsel yaşam özendirildi, bilimsel faaliyetlere hız verildi, öğrenciler yetiştirildi ve hatta çevre ülkelerdeki eğitim kurumlarına gönderildi. Camiler inşa edildi. Komşu topraklara İslam'ı tebliğ için heyetler gönderildi. Woloflar ve Sererler'in yaşadığı yerlerde bu faaliyetten olumlu sonuçlar alındı.

İçinde Futa Toro, El-Haj Ömer, Şeyh gibi Senegal'de etkili olan büyük liderler Maba Cahuba, Malik Sy, Ahmadu Bamba ve Musa Kamara gibi isimler arasında büyüdüler. Tarih boyunca İslami tavırlarıyla dikkat çeken Senegal'deki en önemli grup, Torodbe oldu. Torodbe bilginleri bölgede özellikle 17. yüzyıldan itibaren İslam'ın benimsenmesine öncülük ettiler (Trimingham, 1970: 162).

Batı Afrika ülkeleri arasında din eğitime en çok önem veren ülkelerden biri olan Senegal'de en küçük yerde bile Kuran okulları vardı. 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar yerleşimlerde hep medreseler de vardı (Martin, 1988:28).

Eğitim dilinin Arapça olduğu Bu medreselerde Arapça eser yazan pek çok âlim ve şair yetişmiştir. Haj Umar al Futi, Abdalqadir Kana, Muhammed Ba, Maba Diakhou, Mamadou Lamine Dramé, Haj Abdalaya Niasse ve Şeyh Malik Sy, gibi alimler yıllar boyunca direniş hareketlerine öncülük etti. Fransız işgali karşısında ise din üzerine çok sayıda eser kaleme aldılar. Bilim, tarih ve diğer konularda pek çok eser telif edilmiştir. Şeyh Musa Kamara Zuhur al Basatin fi Tarih al Savadin adlı eseriyle yirminci yüzyıldan önce Senegal tarihine önemli bir katkı yaptı (Martin, 1988:29).

Senegal coğrafi olarak küçük ama etki alanı bakımından önemli bir ülkedir. Tarihi dokusu itibarıyla Batı Afrika'da kilit bir ülke olması etkisini de kültürel dinamikler, etnik çeşitlilik ve sosyal kimlikte görebiliriz. Ülkede baskın kimlik İslami değerlerdir. İslami gelenek, daima köklü ve canlı bir yol izlemiştir. Gayretli çalışmalar bağlamında, geçmişten bugüne, ticari ilişkiler ve kuzeyden gelen Müslüman davetlilerin mistik öğretileri, Ticani ve Kadiri mezhepleri Senegalli Müslümanların yaşam felsefesi üzerinde derin etkileri olmuştur.

Bu bakımdan ülkedeki Sünni ve tasavvufi gelenek, temel din anlayışı olarak ön plana çıkmıştır.

Senegal'deki Sömürge İdaresi

Batı Afrika'nın Dünya'ya açılan kapısı sayılan Senegal, deniz ticareti ve ekonomik açıdan stratejik bir konuma sahipti. 15. yüzyılda başlatılan sömürge faaliyetleri neticesinde, 1460 yılında Ca da Mosto'nun öncülüğünde Cape-Verde'ye ulaşan Portekizliler Senegal kıyılarında bazı koloniler edinmeye başladı. Daha sonra Portekizlilerin koloni edinme girişimlerini İngilizler izledi.

1617'de ise Senegal'e ayak basan Hollandalılar, Goree'de iki kale inşa ettiler. Fransızlar, aynı amaçla geldikleri Senegal'de ilk yerleşimlerini 1659'da St Louis'de yaptılar (Arpa, 2015:231). 17. ve 18. yüzyıllarda Senegal kıyılarındaki bu sömürgeci güçler, köle ticaretiyle, fildişi ve altın ticaretiyle uğraşıyordu. 1840'ta Senegal, Fransa egemenliğine girdi ve 1895'te Fransız Batı Afrika Kolonisi'nin bir parçası oldu.

Saint-Louis, Dakar ve Goree'ye 1872'de tam yetkili komün statüsü verildi. Fransa misyonerlik faaliyetlerini hızlandırdı ve Katolikliğin yayılmasına izin verdi. Bunu Fransız egemenliğindeki Senegal halkına Fransız vatandaşlığının verilmesi takip etti. 1902 yılında Senegal Koloni Valiliği'ni kuran Fransızlar, Senegal'i diğer kolonilere göre daha ayrıcalıklı bir konuma taşıdılar.

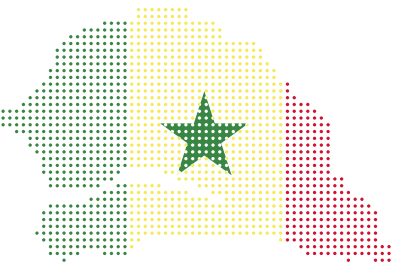
Sömürge yönetimi, Senegal'deki İslami eğitim kurumlarını çok sıkı kontrol altına aldı. Fransızlara karşı olan alimler (marabou) ya hapsedildi ya da sürgüne gönderildi. Sömürge kuvvetleri, işgal ettikleri dünyanın yalnızca yer altı ve yerüstü kaynaklarını sömürmekle kalmadı. Ülkeleri işgal etmelerinin yanı sıra aynı zamanda yerli halkı da köleleştirdiler. Goree Adası, köle ticaretinin en kasvetli ve vahşi görüntüsünün mekanı oldu.

Goree köle sevkیاتlarının yapıldığı ve çok dramatik olayların yaşandığı küçük bir adaydı. Köleler askerler eliyle bölgeden toplanmış, Amerika ve Avrupa ülkelerine gönderilmiş ve orada en ağır işlerde acımasızca çalışmışlardır. 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar milyonlarca Siyah Afrikalıların neredeyse tamamı Batılı köle tüccarları tarafından gasp edildi ve her türlü insanlık dışı muameleye tabi tutuldu. Tahminlere göre, köleleştirilmiş insan sayısı 40 milyona kadar yükseldi. Bunların 20 milyonu yakalanıp sadece Amerika'ya gönderildi. Yerlilerden biri köle olarak satılırken, 9'u av olarak ya da gemi kazasında öldü. Sonrasında bu rakam 200 milyona yükseldi. Kölelerin önemli bir kısmı Amerika'ya veya diğer batı ülkelere nakilleri sırasında acımasız ve sağlıksız koşullara maruz kaldıklarından ya hastalanarak öldüler ya da işkencelere dayanamayıp gemiden okyanus sularına atlayarak intihar ettiler. Portekizliler köle ticaretini ilk başlatan ve en büyük paya sahip olan ülkelerden oldu. Portekiz'den sonra Atlantik köle ticaretinde pay sahibi olan diğer ülkeler; İspanya, Fransa, İngiltere, İskoçya, Almanya, Danimarka, Hollanda ve İngiltere idi. Goree adası, Afrika'da kölelerin satın alındığı ve Avrupalılar tarafından taşındığı sekiz bölgeden biriydi (Arpa,2015: 235-237).

SONUÇ

Sömürgeci güçlerin istila ve işgal hareketleri ve birbirleri arasındaki rekabet savaşlarının sonunda Fransızlar 19. yüzyılda bölgeyi hinterlandı olarak kabul ettiler. Afrika'nın batısından topladıkları insanları adada köle olarak bir araya getirip ve denizaşırı ülkelere göndermeleri ve bu süreçte Goree Adası'ndaki insanlık dışı muamele Afrika'nın en büyük dramlarından biri oldu. Direnenler öldürüldü, kaçıma çalışanlar yakalandı, aileler parçalandı ve esirler bilinmeyen adreslere gönderildi.

İngilizce, Portekizce, Felemenkçe ve Fransızca dillerinde demokrasi ve insan hakları havarisi haline getirilen iktidarlar geride utanç verici insanlık mirası bıraktılar Senegal'de. Goree adasının mahzenleri ve hapisaneleri bugün en insanlığın nasıl katledildiğinin önemli bir göstergesi. Fransızlar sadece Senegal'in maddi zenginliğini sömürmekle kalmadılar. Manevi, dil ve kültürel değerlerini de sömürdüler ve yozlaştırdılar (Özköse, 2022:175)., Fransızların tüm sömürü ve baskı düzenine rağmen Senegal halkının bağımsızlık özlemi dinmedi ve nihayet Fransa, 4 Nisan 1960 tarihinde Senegal'in bağımsızlığını kabul etmek zorunda kaldı. Senegal halkının bağımsızlığı Fransızlar ellerini geri çekmesine yetmedi. Bağımsızlıktan önce doğrudan yönetimi benimseyen Fransızlar, bağımsızlıktan sonra dolaylı yönetim uyguladı. Senegal devlet idaresini, iktidara gelen yöneticileri ve ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarını Fransa menfaatleri çerçevesinde şekillendirmeye çalıştılar. Bunda Fransızcanın resmi dil olarak benimsenmiş olması ve devlet yönetimine gelecek olan insanların eğitimini Fransa'da almış olması büyük bir etken oldu. Aslında Afrika'nın bu güzel ülkesin yaşanan en büyük dram, Fransa'nın sömürgeci zihniyetinin devam ediyor olmasıdır.

Eski bir eğitim bakanı İba Der Thiam "Büyük şehirlerin ana caddelerinin Senegalli din adamlarına ve bağımsızlık savaşçılarına karşı çıkan Fransız ordu komutanlarının isimlerini taşıması utanç verici. Bugün Dakar'ın en büyük caddesine adını veren Komutan [Louis] Faidherbe'nin sekiz ayda 20.000 kişiyi öldürdüğünü biliyoruz. Bağımsızlıktan bu yana, bu kolonyal sembollerin ve etkilerin ortadan kaldırılması için mücadele ediyoruz, ancak çok az başarı elde ettik. Ben Milli Eğitim Bakanlığındaiken kolonyal isimleri olan okulların isimlerini değiştirmeye çalıştık, ancak daha yükseklerden tehditler aldık" demişti.

Thiam, aynı söyleşisinde sömürge sisteminin kalıntılarının okullarda hala görülebildiğini, üst sınıf ile toplum arasındaki uçurumu olduğunu ve eğitim sisteminin hala Fransızların elinde olduğunu ekleyerek "Bazı toplantılara baktığımda hala Senegal'in Fransa'nın bir eyaleti olmasını isteyen elitler görüyorum. Bu üzücü bir durum. Tek umudumuz, Emmanuel Macron, Burkina Faso'nun başkenti Ouagadougou'ya gittiğinde Fransa cumhurbaşkanını protesto eden gençler gibi bu tür durumlara karşı duran yeni nesildir" şeklinde düşüncelerini ifade etmişti.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Adnan, "XI. Asırda Büyük Sahra'nın Batısından Mağrib'e İslâmî Islahat Hareketi (Abdullah b. Yasin ve Murabıtlar)", Uluslararası Afrika'da Türkler Sempozyumu Bildiriler, ed. Ayşegül Şenel & Şükrü Çavuş, Arpa, Enver, Afrika Seyahatnamesi, Fecr Yayınları, Ankara 2015.

Kavas, Ahmet, "Senegal Tarihi", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, cilt. 36, İstanbul 2009, pp. 515-518.

Martin, B.G., Sömürgeciliğe Karşı Afrikada Sufi Direniş, trans. Fatih Tatlıoğlu, İnsan Publications, İstanbul 1988.

Özey, Ramazan, "Afrika'da Toplum: Batı İnsanlarının Kültürel Özellikleri: Dünü-Bugünü", Dünya Siyasetinde Afrika 2, ed. İsmail Ermağan, Nobel Academic Publishing, Ankara 2015, pp. 1-34.

Özköse, Kadir, "Senegal Nişancıları Ve Goree Adasındaki Köle Ticareti İle Fransız Sömürgeciliğinin Senegal'de Yaşattığı Dram", Academic Platform, Cilt:6, Sayı: 2, 2022, pp. 159-177.

Trimingham, J.Spencer, A History Of Islam in West Africa, Glasgow University Publications Oxford University Press, London Oxford 1970. Yalçın, Emruhan, "Senegal Ülke Analizi", Dünya Tarihinde Afrika 4, ed.

İsmail Ermağan, Nobel Academic Publishing, Ankara 2017, pp. 157-184. <https://www.aa.com.tr/en/africa/senegal-historian-decries-long-shadow-s-of-colonialism/1180097> (ET: 20.12.2022)

BM, Azerbaycan'ın egemenlik ve toprak bütünlüğüne olan bağlılığını teyit etti

Birleşmiş Milletler (BM), Azerbaycan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğüne olan bağlılığını teyit ederek, bu bağlamdaki BM Güvenlik Konseyi kararlarına saygı gösterilmesini talep etti.

BM Sözcüsü Stephane Dujarric, günlük basın toplantısında, Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinde, Ermeni güçlerinin kontrolündeki topraklarda yapılan sözde "cumhurbaşkanı seçimine" ilişkin bir soruyu yanıtladı.

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in Ermenistan ve Azerbaycan'a ilişkileri normalleştirme için çabaları artırma çağrısında bulunduğunu aktaran Dujarric, bunun bölge barış ve güvenliği için de faydalı olacağını söyledi.

Dujarric, sözde seçimle ilgili ise **"Biz Azerbaycan'ın egemenliği ve toprak bütünlüğüne ilişkin BM Güvenlik Konseyi kararlarını hatırlatmak istiyoruz. Herkesin bunlara tam saygı göstermesi için çağrıda bulunuyoruz."** ifadelerini kullandı.

Azerbaycan'ın Karabağ bölgesindeki gayrimeşru Ermeni güçleri, kontrolündeki topraklarda 9 Eylül'de sözde "cumhurbaşkanı seçimi" düzenlemişti.

YURT

Warsan SHIRE

**Hiç kimse terk etmez yurdunu
yurdu köpek balığının ağzı olmadığı sürece**

Kimse sınıra kaçmaz
tüm şehir onlarla birlikte kaçmıyorsa.
Komşuların senden hızlı kaçtığında
kan ter içinde, tıkanmış bir nefes ile
beraber okula gittiğin o genç çocuk
eski fabrikanın arkasında öptüğün
kendinden dahi büyük bir silah taşıyorsa
işte o an terk edersin yurdunu
önce izin vermez yurdun kalmana

**Hiç kimse kaçmaz yurdundan,
peşinde bir kovalayan olmadıkça**

Ayaklarının altında ateşler
Dalağı parçalanırcasına
Hiç kimse bunu yapmayı düşünmez dahi
keskin bir bıçak gırtlığına dayanmadıkça
hatta o an bile marşını söylemeye devam edersin
kısık sesle bile olsa

**Bir havalimanı tuvaletinde pasaportunu parçalarsın
ağızına attığın her bir kağıt parçası hıçkırıkların ile karışır**
geri dönmeyeceğini açıkca anlarken.

Şunu anlamaya mecbursun

**Hiç kimse çocuğunu bir tekneye bindirmek istemez
Su, topraklardan daha güvenli olmadıkça**

Hiç kimse avuçlarının içini yakmaz
trenlerin altında
vagonların altında
Hiç kimse bir kamyonet kasasında günlerini
ve gecelerini geçirmez
Hiç kimse gazete parçalarını yemez
gidilen yol bir şey ifade etmedikçe
Kimse dikenli tellerin altında sürünmez
Hiç kimse dayak yemek istemez
acıacak halde olmak istemez
Hiç kimse mülteci kamplarını tercih etmez
Yahut çırılçıplak bir halde aranmayı
vücutları acılar içerisindeyken
Ya da hapishaneyi
Hapishane daha güvenlidir
yanan bir şehirden
ve gece başında nöbet tutan
bir gardiyan daha iyidir
babana benzeyen bir kamyon dolusu
adamdan.
Hiç kimse dayanamaz buna
Kimse yediremez
Hiç kimse tahammül edemez yeteri kadar
defolun gidin siyahlar
mülteciler
iğrenç göçmenler
sığınmacılar
ülkemizi yiyip bitirenler
ellerini uzatan zenciler
,ğrenç kokuyorlar
acımasız
kendi ülkeleri darmadağın
ve şimdi de bizim ülkemizi batıracaklar
nasıl oluyor tüm o laflara
o pis bakışlara dayanabiliyorlar
belki de hiçbir darbe acıtmaz
kopan bir kol kadar
sözcükler hafif gelir
ön dört tane adam olmasındansa
bacak aranda
hakaretleri daha kolay hazmetmek
moloz yığınlarındansa
yahut kemiklere
parçalanmış o çocuk bedenine

evime dönmek istiyorum
evim bir köpekbalığının ağzında
evim namlunun ucunda
Hiç kimse terk etmez yurdunu
evin seni sahile kovalamadıkça
evin sana demese
çabuk kaç diye
bırak her şeyini ardında
çöllerde sürünerek
okyanuslarda bata çıka
boğul
kurtul
aç kal
yalvar
şerefini unut
yalnızca hayatta ol
Hiç kimse terk etmez yurdunu ağır bir ses
olmadıkça kulağında
sana mırıldanan
kaç benden hemen diye
ne haldeyim ben de bilmiyorum
ama biliyorum ki
neresi olursa olsun
buradan çok daha güvenli.

Yurt,
Warsan SHIRE

Sera gazı emisyonları en yüksek seviyeyi gördü

Paris Anlaşması'nın 1.5 derece hedefinin öngörülen takvim içerisinde ilerlemesinin artık mümkün olmadığı belirtiliyor.

50 bilim insanı tarafından hazırlanan detaylı bir iklim raporuna göre, dünyada sera gazı emisyonlarının en yüksek seviyeye ulaştığı belirlendi.

Hava kirliliğinin de küresel ısınmada benzersiz bir hızlanmaya neden olduğu gözlemlendi.

İklim raporuna göre, 2013-2022 yılları arasında insanların sebep olduğu ısı artışı, her on yılda 0,2 derece gibi benzeri görülmemiş bir oranda artmaya devam ediyor.

Ortalama yıllık emisyonlar, dünyadaki en yüksek seviyesi olan 54 milyar ton karbondioksite (CO₂) ulaştı.

Bu seviye, saniyede yaklaşık bin 700 ton CO₂ emisyonu olduğunu gösteriyor.

Dünya liderleri, yılın sonunda Dubai'de yapılacak kritik COP28 İklim Zirvesi görüşmesinde bu yeni oranlarla karşı karşıya kalacak.

Paris Anlaşması'nın 1,5 derece hedefinin, tahmin edilen takvim içerisinde ilerlemesinin artık mümkün olmadığı görülüyor.

Araştırmamanın baş yazarı ve Leeds Üniversitesi'nde bir fizik profesörü olan Piers Forster, AFP'ye yaptığı açıklamada, "**Henüz 1,5 derecelik bir ısınmaya ulaşmamış olsak da, insanlığın bu sınırı aşmadan yayabileceği sera gazı miktarı muhtemelen birkaç yıl içinde tükenecek**" ifadelerini kullandı.

BM'nin iklim bilimi danışma organı olan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) için hazırlanan bu tutanaklar sürekli olarak güncelleniyor ve şimdiye kadar olan her güncellemede benzer şekilde rekor seviyeyi artırıyor.

IPCC, Paris sıcaklık hedeflerini gerçekçi ve uygulanabilir tutmak için karbondioksit kirliliğinin 2030 yılına kadar en az yüzde 40 oranında azalması gerekiyor.

İngiltere ve Fransa arasında kanalizasyon krizi

Üç Avrupa Parlamentosu üyesi, İngiltere'nin Kanal ve Kuzey Denizi'ne ham lağım salınmasına izin verdiği gerekçesi ile AB'ye başvuracaklarını söyledi.

Şiddetli yağışların ardından nehirleri denize yönlendiren İngiltere ve Galler'de 50 plaj için kirlilik uyarısı yapıldı. Uyarının ardından Avrupa Parlamentosu üyeleri sert tepki gösterdi.

Avrupa Parlamentosu tarafından Avrupa Komisyonu'na sunulan yasal ve siyasal yaptırıma ilişkin mektupta, İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden ayrılmasından bu yana çevresel taahhütlerini ihmal ettiği iddiasına yer verildi.

Fransız milletvekilleri, İngiltere'yi çevresel taahhütleri ihmal ile birlikte deniz ve balıkçılığı riske atmakla suçladı. İngiltere'nin ham lağımı denize akıttığı iddia edilirken İngiliz şirketlerden iddialara kısa sürede yanıt geldi.

İngiliz şirketleri, sorunun çözülmesi için gerekli yatırımların yapıldığını savunurken İngiltere hükümet sözcüsü konuya ilişkin açıklamasında, "iddialarının kesinlikle doğru olmadığını" söyledi.

Avrupa Parlamentosu üyeleri, İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden ayrılmasına rağmen hala ortak suların korunmasına ilişkin Birleşmiş Milletler sözleşmesine bağlı hareket etme zorunluluğu olduğunu vurguladı.

Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron hükümetinin AB yanlısı En Marche partisinden olan üç milletvekilinden bir olan Pierre Karleskind aynı zamanda Avrupa Parlamentosu'nun balıkçılık komitesine de başkanlık ediyor.

Karleskind, İngiltere'nin Brexit kapsamında verilen taahhütleri ihmal etmesine ve su kalitesi standartlarında 20 yıllık Avrupa ilerlemesini tehlikeye atmasına izin veremeyeceklerini vurguladı.

Milletvekilleri, kısa vadede kanalizasyon sızıntılarının Fransız kıyılarındaki suları riske atacağını ve ayrıca deniz biyoçeşitliliği, balıkçılık ile birlikte kabuklu deniz ürünleri yetiştiriciliğine de zarar vereceği uyarısı yaptı.

Aynı zamanda AB parlamentosunun balıkçılık komitesinde yer alan Normandiyalı bir politikacı olan Stéphanie Yon-Courtin, "Kanal ve Kuzey Denizi çöplük değil" sözleri ile İngiltere'ye tepki gösterdi.

İngiltere su endüstrisini temsil eden Water UK ise su firmalarının harekete geçmek için "acil bir ihtiyaç olduğu konusunda hemfikir olduğunu" ve 2020 ile 2025 yılları arasında daha geniş bir ulusal çevre programının parçası olarak taşmaları iyileştirmek için 3 milyar sterlinden fazla yatırım yaptıklarını söyledi.

Türkiye, ABD Cleveland Müzesi'ndeki eserlerinin geri iade edilmesini istiyor

Türkiye, Likya Antik Kenti Boubon'un yağmalandığı dönemde kaçırılan Marcus Aurelius heykelinin geri iade edilmesini istiyor. Heykel, 1986 yılından bu yana ABD Cleveland Sanat Müzesi'nde sergileniyordu. ABD Manhattan Savcılığı, Türkiye'den kaçırılan Roma imparatoru Marcus Aurelius heykeline soruşturma kapsamında el koydu.

960 yıllarında Likya Antik Kenti Boubon'dan kaçırıldığı düşünülen Marcus Aurelius heykeli, 1986 yılından bu yana ABD'nin Ohio eyaletinde bulunan Cleveland Sanat Müzesi'nde sergileniyordu.

Türkiye, uzun zamandır Cleveland Sanat Müzesi'nin Yunan ve Roma eserleri koleksiyonunda yer alan 20'den fazla parçanın iade edilmesi için uğraşıyordu. Marcus Aurelius heykeli de bu parçalardan biriydi.

Marcus Aurelius heykeline, Manhattan Savcılığı'nın başlattığı soruşturma üzerine el koyuldu. Manhattan Savcılığı tarafından yapılan açıklamada, Türkiye'den kaçırılan ve Manhattan üzerinden yasa dışı yollarla satılan antik eserlerle alakalı bir kaçakçılık ağına yönelik soruşturma kapsamında heykele el koyulduğunu duyurdu.

“CLEVELAND MÜZESİ YAKLAŞIMINI DEĞİŞTİRMELİ”

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kaçakçılıkla Mücadele Dairesi Başkanı Zeynep Boz, Manhattan Savcılığı'nın açıklamasından sonra bu gelişmenin Türkiye için “umut ışığı” olduğunu belirtti. Zeynep Boz, ABD İç Güvenlik Soruşturma Birimi'nin de rol aldığı bu soruşturmaya birçok birimin desteğiyle somut veriler sağlandığını açıkladı.

Boz, "Bugüne dek eser iadesi konusunda iş birliği göstermeyen Cleveland Müzesi'nin bundan sonra bu yaklaşımını değiştirmesini bekliyoruz. Zaten tüm çaba bir bakış açısı değişikliğiyle kaçak olduğu açık olan bu eserlerin pazarda yer bulamamasını sağlamak. Bakanlık, eser iadesi için çabalarını sürdürürken köy köy, okul okul gezerek de farkındalık seviyesinin yükselmesine de büyük yatırım yapıyor" ifadelerini kullandı.

Zeynep Boz, Marcus Aurelius heykelinin uzun zamandır topraklarından ayrı kaldığını belirterek, "Marcus Aurelius için hayat, 'yabancı memleketlerde geçen bir savaş alanıydı', diliyoruz ki artık bu savaş bitecek ve filozof imparator evine dönecek" açıklamasında bulundu.

Türkiye'nin Cleveland Sanat Müzesi'ndeki eserlerini getirme çabaları 2008 yılında başladı. Müzenin, çağrılara geri dönüş yapması ve söz konusu eserlerin testine izin vermesi 2 yıl sürdü. 2012 yılında Los Angeles Times'ta yayımlanan 'Jason Felch' imzalı bir haberde, 22 eser tek tek sıralanıyordu. Bunlar arasında MÖ 14'üncü yüzyıla ait Hitit eserlerinden, 16'ncı yüzyıla ait Osmanlı seramiklerine kadar birçok parça yer alıyordu.

HEYKELİN DEĞERİ 20 MİLYON DOLAR

ABD'li yetkililer, Likya antik kenti Boubon'un yağmalandığı dönemde Türkiye'den kaçırıldığı düşünülen heykelin değerinin 20 milyon dolar olduğunu ve eserin 1800 yıl öncesine ait olduğunu tahmin ettiklerini belirtti.

Marcus Aurelius heykelinin uzun zamandır bulunduğu Cleveland Sanat Müzesi'nin sözcüsü Todd Mesek ise konuyla ilgili bir açıklama yapılmayacağını, heykelin Türkiye'den getirildiğine dair somut kanıtların bulunmadığını savundu.

CLEVELAND SANAT MÜZESİ, İNTERNET SİTESİNDE MARCUS HEYKELİNİN TANITIMINI DEĞİŞTİRDİ

Marcus Aurelius heykelinin kafası olmadığı için kimi tanımladığı bilinmiyordu ancak Boubon'dan kaçırıldıktan sonra boş kalan kaidenin üzerinde Roma İmparatoru Marcus Aurelius'un ismi bulunuyordu.

ABD'nin Ohio eyaletinde bulunan Cleveland Sanat Müzesi'nde sergilenen heykel için internet sitesinde "Bir Filozof Olarak İmparator, muhtemelen Marcus Aurelius (MS161-180 döneminde hüküm sürdü) Türkiye, Boubon (Likya'da)" yazıyordu. Sitenin tanıtım metninde ise "Yunanperverlik ve Stoacı yazılarıyla bilinen Roma İmparatoru Marcus'u temsil etmektedir" ifadeleri bulunuyordu.

Plain Dealer of Cleveland'ın haberine göre; müzenin internet sitesinde ani bir değişikliğe gidilerek Türkiye ve Aurelius'la ilgili bilgiler silindi.

Marcus heykeli, "Draped Erkek Figürü" olarak yeniden adlandırıldı. Tanım kısmında ise "kafa, yazı ya da başka belirleyici özellikleri olmadığından, temsil edilen figürün kimliği bilinmezliğini korumaktadır" açıklaması yapıldı.

Art Newspaper'da Sanat Tarihi Profesörü Elizabeth Marlowe tarafından kaleme alınan makalede; Cleveland Müzesi'nin yaptığı yeni değişimlerin, Manhattan Bölge Savcılığı'nın soruşturmasına yönelik savunma amaçlı önlem olduğu söyleniyor.

Profesör Marlowe, müzenin sergilediği bu tutumu; büyük bir antik sanat eseri hakkındaki bilgileri, onu çalındığı ülkeye iade etmek yerine silmeyi tercih edeceğini zımnen kabul etmek olarak yorumluyor ve etik olmadığını açıklıyor.

MARCUS AURELIUS KİMDİR?

Marcus Aurelius 26 Nisan 121'de Roma'da doğmuş 180 yılında ise yayılcı bir politika izleyerek Roma sınırlarını genişleteceği bir sefere çıkmayı planlarken karargâhında ölmüştür.

Marcus, 17 yaşında geleceğin imparatoru olarak seçilsede tahta çıkması 40 yaşını bulmuştur. MS 161'den 180'e kadar Roma İmparatoru olarak hüküm süren Marcus Aurelius, aynı zamanda Stoacı bir filozoftur.

Batı felsefesinin tek filozof- imparatoru Marcus, günümüzde hem politikacı hem de düşünür kimliği ile adından söz ettiren hükümdarlardan biridir.

Yaşamı boyunca savaşlarla mücadele eden Marcus, hayranlıkla felsefe metinleri okumuş, Germen kavimleri ile savaştığı sırada cephede yazdığı 'Kendime Düşünceler' ile felsefe tarihine büyük bir eser sunmuştur.

Günümüzde hâlâ Stoacı felsefenin en önemli eserlerinden biri olarak okunan Kendime Düşünceler, Stoacı düşüncenin modern dünyada anlaşılmasını sağlamıştır.

Rus Wagner Grubu'nun Afrika Faaliyetleri

Afrika Çalışmaları Merkezi –

27 Nisan 2023

Rus Wagner Grubu, Rusya merkezli bir özel askeri şirket (PMC) olarak bilinir ve dünya genelinde çeşitli savaş bölgelerinde faaliyet göstermektedir. Afrika kıtasında da faaliyetlerini sürdüren Wagner Grubu, hakkında pek çok iddia ve suçlama bulunan gizemli bir örgüt olarak dikkat çekmektedir. Kısaca bu grubu ele aldık.

Wagner Grubu'nun Afrika'daki Faaliyetleri:

Wagner Grubu, Afrika genelinde çeşitli ülkelerde askeri ve güvenlik hizmetleri sağlamaktadır. Bunlar arasında, şu ülkelerde bilinen faaliyetler mevcuttur:

Libya: Wagner Grubu, 2018'den beri Libya'da faaliyet göstermektedir ve General Halife Hafter'e bağlı güçlere destek vermektedir (1).

Orta Afrika Cumhuriyeti: 2018'den itibaren Orta Afrika Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren Wagner Grubu, hükümetin güvenliğini sağlamak ve isyancılara karşı savaşmak için görevlendirilmiştir (2).

Sudan: Wagner Grubu'nun Sudan'da altın madenciliği ile ilgili faaliyetleri olduğu ve ülkede güvenlik hizmetleri sağladığı bilinmektedir (3).

Mozambik: 2021'de başlayan işbirliği kapsamında Wagner Grubu, Mozambik'teki İslamcı militanlara karşı hükümet güçlerine destek sağlamaktadır (4).

Wagner Grubuna Yönelik Suç İddiaları:

Afrika'daki faaliyetleri sırasında Wagner Grubu, çeşitli suçlarla itham edilmiştir. İddialar arasında insan hakları ihlalleri, işkence ve sivillerin öldürülmesi yer almaktadır (5).

Wagner Grubu'nun Yöneticileri ve Mali Kaynakları:

Wagner Grubu'nun lideri olarak bilinen Dmitriy Valeryevich Utkin, aynı zamanda PMC'nin kurucusudur. Utkin, daha önce Rus özel kuvvetlerinde görev yapmış ve şirketi 2014 yılında kurmuştur (6).

Wagner Grubu'nun mali kaynakları hakkında kesin bilgiler olmamakla birlikte, Rus işadamı Yevgeny Prigozhin'in şirketi finanse ettiği iddia edilmektedir (7). Prigozhin, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile yakın ilişkileri olan ve "Putin'in Aşçısı" olarak da bilinen bir figürdür (8).

Rus Devleti ile İlişkiler:

Wagner Grubu'nun Rus devleti ile resmi bağlantısı olmasa da, örgütün devlet destekli olduğu ve Rusya'nın dış politika hedeflerini gerçekleştirmekte rol oynadığı düşünülmektedir (9). Rusya'nın Afrika'daki etkisini artırmak amacıyla, Wagner Grubu'nun Afrika ülkelerinde enerji, madencilik ve askeri alanlarda faaliyet gösterdiği bilinmektedir.

Sonuç olarak,

Wagner Grubu, Afrika kıtasında resmi ve gayri resmi faaliyetlerde bulunan ve Rusya'nın dış politika hedeflerini destekleyen özel bir askeri şirkettir. Grup hakkında insan hakları ihlalleri ve sivillere yönelik saldırılarla ilgili iddialar vardır. Rus devleti ile resmi olmayan bağlantıları ve finansal kaynakları, örgütün Rusya'nın uluslararası çıkarlarını ve etkisini artırmak için çalıştığına işaret etmektedir. Afrika'da faaliyet gösteren Wagner Grubu, bölgedeki ülkelerin güvenlik ve istikrarını etkileyen önemli bir aktör olarak görülmektedir. Örgütün Afrika'daki varlığı, enerji, madencilik ve askeri alanlarda Rusya'nın çıkarlarını desteklemek için yoğunlaşmaktadır. Bu durum, uluslararası toplumun ve bölge ülkelerinin, Rusya'nın Afrika'daki etkisini ve Wagner Grubu'nun faaliyetlerini yakından takip etmeleri gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kaynaklar:

- (1) Lacher, W. (2020). *Libya's Fragmentation: Structure and Process in Violent Conflict*. I. B. Tauris.
  - (2) Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Wagner Grubu. (2019). Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2019/7/15/russian-wagner-group-fighting-in-central-african-republic-un>
  - (3) McKernan, B. (2019). *The Russians Are Coming: Inside the Russian Mercenary Force in Sudan*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2019/jan/11/russian-mercenaries-backing-sudans-al-bashir-report>
  - (4) Cabrita, J. M. (2021). *Mozambique and Russia's Wagner Group: A Marriage of Convenience*. Institute for Security Studies. <https://issafrica.org/iss-today/mozambique-and-russias-wagner-group-a-marriage-of-convenience>
  - (5) Human Rights Watch. (2019). *Libya: Evidence of Possible War Crimes in Tripoli*. <https://www.hrw.org/news/2019/11/27/libya-evidence-possible-war-crimes-tripoli>
  - (6) Troianovski, A. (2019). *The Hidden Russian Hand Behind Germany's Violent Far Right*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2019/08/29/world/europe/germany-russia-far-right-terrorism.html>
  - (7) Schwartz, M., & Kramer, A. E. (2019). *How Russia Meddles Abroad for Profit: Cash, Trolls and a Cult Leader*. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2019/11/11/world/africa/russia-madagascar-election.html>
  - (8) Roth, A. (2018). *Putin's Chef, a Troll Farm and Russia's Plot to Hijack US Democracy*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/18/putin-chef-troll-farm-russias-plot-hijack-us-democracy>
  - (9) Galeotti, M. (2019). *The Russian 'Wagner Group': The Mercenary Variable in Russia's Out-Of-Area Operations*. The Royal United Services Institute. <https://rusi.org/publication/rusi-newsbrief/russian-%E2%80%98wagner-group%E2%80%99-mercenary-variable-russia%E2%80%99>
- Makale Bağlantı Sayfası: <https://www.afrikacalismalarimerkezi.com/rus-wagner-grubunun-afrika-faaliyetleri/>

G20 Zirvesi'nde Türkiye'nin öncülüğünde "Sıfır Atık" toplantısı düzenlendi

18. G20 Liderler Zirvesi "Tek Yeryüzü, Tek Aile, Tek Gelecek" ana fikriyle ilk kez Hindistan'ın Yeni Delhi kentinde düzenlendi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın da katıldığı zirvede, T.C. İletişim Başkanlığı tarafından düzenlenen toplantıda "Sıfır Atık: Yeşil Geleceği Kurgulamak ve Uygulamak" başlığı ele alındı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, G20 Liderler Zirvesi'nde, devlet başkanları ve liderlere, T.C. İletişim Başkanlığı'nın hazırladığı "Yaşanabilir Bir Dünya İçin Türkiye'nin Sıfır Atık Yolculuğu" kitabını sundu.

Kitabın takdiminde iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve kirlilik olarak isimlendirilen "üçlü gezegen krizi" ile mücadelede başarılı olmak için küresel dayanışmanın önemini vurgulandı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan konuya ilişkin şu değerlendirmede bulundu:

"Uluslararası dayanışma giderek aşınmakta, iş birliğinin yerini benmerkezci yaklaşımlar almaktadır. Bunun faturasını ise başta Afrika ve Asya kıtasındaki dezavantajlı ülkeler olmak üzere tüm insanlık ödemektedir. Ülkemizin, iklim değişikliği ve kirliliğin sebebi olarak gösterilen sorunlarda, gelişmiş ülkelere kıyasla, neredeyse hiçbir payı yoktur. Buna rağmen, Türkiye olarak, dünyamızın ve insanlığın ortak geleceğini ilgilendiren bu hayati meselede hem kendi yükümlülüklerimizi yerine getiriyor hem de küresel düzeyde yürütülen çalışmalara destek veriyoruz."

Paris İklim Anlaşması'na en önemli katkıyı Türkiye'nin verdiğini kaydeden Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2053 Net Sıfır Emisyon ve Yeşil Kalkınma hedeflerine dikkat çekti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Sıfır atıktan yenilenebilir enerji projelerine, millet bahçelerinden orman varlığımızı artırmaya, atık su arıtmadan hava kalitesi ölçümüne kadar pek çok uygulamayla daha temiz ve yeşil Türkiye için çaba sarf ediyoruz. Yenilenebilir kurulu güç bakımından Avrupa 5'incisi, dünya 12'ncisiyiz. Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji alanında attığımız adımlar yıllık 90 milyon ton karbon eşdeğeri sera gazı emisyonunu engelledi.

**SIFIR
ATIK**

2053 yılı Net Sıfır Emisyon hedefimiz doğrultusunda, 2030 senesine kadarki emisyon azaltma hedefimizi iki katına çıkardık. Çölleşme ve erozyonla mücadelede de dünyanın lider ülkelerinden biriyiz. Tabiatı Allah'ın bir emaneti olarak görüyoruz. Bu emanete en güzel şekilde sahip çıkarak, gelecek nesillere daha yeşil, daha güzel, daha yaşanabilir bir dünya bırakmayı hedefliyoruz. Bu anlayışla 'Yeşil Kalkınma Devrimi ve 2053 Net Sıfır Emisyon' hedefleri ile hem ülkemiz hem de insanlık için umut dolu girişimler başlattık.

Eşim Emine Erdoğan'ın öncülüğünde hayata geçen Sıfır Atık Projesi, bu süreçte bir dönüm noktası oldu. 'Dünya Ortak Evimiz' sloganıyla yürütülen projemiz, tüm dünyanın takdirini kazanarak, 3'ü Birleşmiş Milletler ofis ve programlarından olmak üzere, toplam 5 uluslararası ödüle layık görüldü." ifadelerini kullandı.

Açıklamada Türkiye'nin öncülüğünde kabul edilen 77/161 sayılı BM Genel Kurul kararıyla Sıfır Atık Projesi'nin, küresel bir harekete dönüştüğü, bu kararla 30 Mart'ın, Uluslararası Sıfır Atık Günü olarak ilan edildiği vurgulandı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Geleceğine nefes, yarınlarına umut olmak amacıyla geniş bir yelpazede yürütülen çalışmalara, yenilerini eklemeyi sürdüreceğiz. Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100'üncü yıl dönümüne yaklaştığımız bu dönemde, İletişim Başkanlığımız tarafından hazırlanan 'Yaşanabilir Bir Dünya İçin Türkiye'nin Sıfır Atık Yolculuğu' kitabı, bunlardan biridir. Türkiye'nin, insanlığın ortak geleceğine yaptığı katkıları içeren bu önemli eserin hazırlanmasında emeği geçenleri tebrik ediyorum." mesajını verdi.

"YAŞANABİLİR BİR DÜNYA İÇİN TÜRKİYE'NİN SIFIR ATIK YOLCULUĞU"

İletişim Başkanlığınca hazırlanan kitapta, Türkiye'nin sıfır atık hedefine bağlı çalışma ve girişimleri konu ediliyor. Sıfır Atık Projesi hakkında detaylı bilgilerin yer aldığı kitap, "Atık Yönetimi ve Çevre Sorunları", "Türkiye'de Atık Yönetimi İle İlgili Kurumsal Yapı", "Türkiye'de Atık Yönetimi İle İlgili Hukuki Düzenlemeler" ve "Sıfır Atık Hareketi" başlıklarına ayrılıyor.

Kitapta, çevre sorunlarını insanlığın yararına gidermek için kamu ve özel sektörün iş birliğinin önemine dikkat çekilerek hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplumun katılımı ile ulusal çabalar, ikili, bölgesel ve çok taraflı düzeyde uluslararası iş birliğinin gerekliliği vurgulanıyor.

SIFIR ATIK PROJESİ

Sıfır Atık; T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı tarafından israfın önlenmesi, oluşan atığın azaltılması, atıkların geri dönüştürülmesini kapsayan atık yönetim felsefesi olarak tanımlanan bir hedef olarak sunuluyor. Projenin açılışı, Eylül 2017'de yapılarak bakanlığın yanı sıra Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde de uygulanmaya başlandı.

Sıfır Atık Yönetmeliğinin Temmuz 2019'da Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmesinden bu yana, yönetmelik çerçevesinde kurulan Sıfır Atık Bilgi Sistemi Türkiye'deki tüm kamu ve özel sektör kuruluşlarının atık bilgilerini kontrol ederek denetliyor.

Sıfır Atık Yönetimi Eylem Planı kapsamında, proje 2023 yılında Türkiye genelinde uygulamaya geçilerek yıllık 20 milyar lira tasarruf sağlaması hedefleniyor.

Etiyopya Habeşistan Güncesi Çeşitliliğin ve Geleceğin İzinde

Etiyopya, Doğu Afrika'nın göz alıcı bir coğrafyasında yer alır. Ancak bu ülke, sadece muhteşem manzaralarıyla değil, aynı zamanda tarihi, kültürel zenginliği ve büyüklüğü ile de büyüleyici bir hikayeye sahiptir. Etiyopya Söyleşisi'nde, Ahmed Hassen, Abdella Ali, Muhammed Salih ve Anwar Ahmed ile moderatör Mustafa Uzun, bu çeşitlilik içinde kaybolan bir ülkenin hikayesini anlatıyor.

Söyleşinin ilk bölümünde, Etiyopya'nın coğrafi ve tarihi temellerine iniyoruz. Ardından, bu büyüleyici ülkenin etnik grupları, dilleri, dinleri ve zengin kültürel mirası hakkında daha fazla bilgi ediniyoruz. Üçüncü bölümde, Etiyopya'nın modern tarihine ve son gelişmelere odaklanıyoruz. Ve son olarak, Etiyopya'daki Müslüman topluluğun karşılaştığı zorluklar ve imkanları ele alıyoruz.

Etiyopya Söyleşisi, bu etkileyici ülkenin farklı yönlerini keşfetmek ve anlamak için bir fırsattır. Bu zenginliklerin yanı sıra Etiyopya'nın önündeki zorlukları ve umutları da göz önünde bulundurarak, Etiyopya'nın yolculuğunu daha iyi anlayabiliriz. İyi okumalar dileriz!

AFRİKA'NIN EN KALABALIK 2. ÜLKESİ

Mustafa Uzun (Moderatör): Merhaba değerli katılımcılar, Etiyopya'yı daha yakından tanımak amacıyla bir aradayız. İlk olarak, Etiyopya hakkında kısa bir genel bilgi ile başlayalım inşallah.

Ahmed Hassen: Elbette. Etiyopya, Doğu Afrika'da bulunan bir ülkedir. Ülkemiz Afrika'nın boynuzunda yer alır ve sınırları Sudan, Güney Sudan, Kenya, Somali, Eritre, Cibuti ve Eritre ile paylaşır. Etiyopya aynı zamanda Afrika'nın ikinci en kalabalık ülkesidir.

Abdella Ali: Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'dır ve ülkenin en büyük şehri olarak bilinir. Etiyopya'nın resmi dili Amharca'dır, ancak ülkede çok sayıda dil konuşulur.

Muhammed Salih: Etiyopya'nın tarihi oldukça zengin ve eski bir geçmişe sahiptir. Burası, insanlığın atası olarak kabul edilen "Lucy" adlı fosilin bulunduğu yer olarak ünlüdür.

Anwar Ahmed: Ek olarak, Etiyopya, dünya üzerindeki en yüksek dağlardan biri olan Simien Dağları'na ev sahipliği yapar ve Rift Vadisi gibi coğrafi özelliklere sahiptir.

ZENGİN KÜLTÜREL VE ETNİK MOZAIK

Mustafa Uzun: Teşekkür ederim, Etiyopya'nın zengin kültürel ve etnik mozaiklerini daha yakından tanımak istiyoruz.

Muhammed Salih: Tabii ki. Etiyopya, etnik olarak çeşitlilik gösteren bir ülke. Ülkede çeşitli etnik gruplar bulunur ve bu gruplar farklı kültürel özelliklere sahiptir. Amhara, Tigray, Oromo ve Somali gibi büyük etnik gruplar önemlidir.

Abdella Ali: Din açısından da çeşitlilik gösterir. Etiyopya, Hristiyanlık ve İslam'ın yanı sıra geleneksel animist inançlara sahip toplulukları barındırır. Ortodoks Hristiyanlık Etiyopya'da önemli bir dindir ve ülkedeki Hristiyanlar çoğunlukta bulunur.

Ahmed Hassen: Ülkenin kuzeyindeki Tigray bölgesi, Etiyopya Ortodoks Tewahedo Kilisesi'nin merkezi olarak kabul edilirken, ülkenin diğer bölgelerinde farklı mezhepler de yaygındır. İslam ise özellikle doğu bölgelerinde, Harar gibi şehirlerde önemlidir.

Anwar Ahmed: Dil konusunda da çeşitlilik vardır. Amharca, Etiyopya'nın resmi dili olup, Tigrinya, Oromo, Somali ve diğer birçok dil konuşulur. Bu diller, farklı etnik grupların ana dilleridir.

Mustafa Uzun: Bir süre ben de Etiyopya'da yaşadım, biraz bu kültürü tanıyorum. Kültürel olarak da Etiyopya oldukça zengindir. Müzik, dans, el sanatları ve geleneksel festivaller ülkenin kültürel mirasının önemli bir parçasıdır. Etiyopya mutfağı da dünya çapında ünlüdür, özellikle injera adı verilen fermente edilmiş ekmek ve doro wat gibi lezzetli yemekleri ile tanınır.

Muhammed Salih: Bu zengin çeşitlilik, Etiyopya'nın büyüleyici bir ülke yapar ve bu çeşitliliği korumak ve kutlamak, ülkenin önemli bir unsuru olarak kabul edilir.

TİGREY SAVAŞI YÜZBİNLERCE CAN ALDI

Mustafa Uzun: Teşekkür ederim, Lütfen Etiyopya'nın tarihini ve son dönemdeki önemli gelişmeleri kendi bakış açınızla anlatır mısınız?

Abdella Ali: Etiyopya tarihi, binlerce yıl öncesine dayanır. Milattan önce 2. yüzyılda Axum Krallığı ile başlayan birçok medeniyet ve krallıkla tanımlanır. Bu dönemdeki en önemli miras, Etiyopya Ortodoks Kilisesi'nin kuruluşu ve yayılmasıdır.

Ahmed Hassen: 19. yüzyılda, Etiyopya'nın modern tarihinde önemli bir dönüm noktası olan Adwa Savaşı gerçekleşti. Etiyopya, İtalyan işgaline karşı kazanılan bu savaş sayesinde bağımsızlığını korudu ve diğer Afrika ulusları için bir örnek teşkil etti.

Anwar Ahmed: 20. yüzyılın sonlarına doğru, Etiyopya iç savaşlar ve politik istikrarsızlıkla karşı karşıya kaldı. 1974 yılında Monarşi yıkıldı ve bir askeri diktatörlük olan Derg iktidara geldi. Ancak 1991 yılında Eritre bağımsızlığını kazandı ve Derg hükümeti devrildi.

Muhammed Salih: Bu dönemde, Etiyopya çok etnikli bir federasyon olarak yeniden yapılandı ve Federal Demokratik Cumhuriyet adını aldı. 1990'ların sonlarına doğru, Etiyopya, Meles Zenawi liderliğindeki Etiyopya Halk Kurtuluş Cephesi (EPRDF) tarafından yönetildi.

Mustafa Uzun: Peki, Etiyopya'da son yıllarda neler oluyor?

Abdella Ali: Son yıllarda Etiyopya, içsel sorunlar ve bölgesel çatışmalarla mücadele ediyor. 2018 yılında Başbakan Abiy Ahmed göreve geldi ve reformlarla ülkeyi değiştirmeye çalıştı.

Ancak, bazı reformlar çatışmalara yol açtı, özellikle Tigray bölgesindeki çatışma büyük bir insani krize yol açtı. Yüzbinlerce insan öldü.

Ahmed Hassen: Ayrıca, Etiyopya, Mısır ve Sudan ile Nil Nehri üzerindeki GERD (Büyük Etiyopya Rönesans Barajı) üzerine devam eden görüşmelerde de önemli bir rol oynuyor. Bu proje bölgedeki su kaynaklarına ilişkin önemli bir mesele olarak gündemde.

Mustafa Uzun: Teşekkür ederim Ahmet, ancak Tigray bölgesindeki çatışmalara biraz daha değinmemiz lazım. Tigray'daki çatışmayı ve son gelişmeleri açıklar mısınız?

Abdella Ali: Tabii ki. Tigray çatışması, 2020 yılında Etiyopya'nın Tigray bölgesinde başladı. Çatışma, Etiyopya Federal Hükümeti ile Tigray eyalet yönetimi arasında siyasi ve askeri bir çatışma olarak başladı.

Ahmed Hassen: Aralık 2020'de federal hükümet, Tigray bölgesine askeri bir operasyon başlattı. Bu operasyon sonucunda, Tigray bölgesinde şiddetli çatışmalar yaşandı ve birçok sivil, yerinden edildi, yaralandı veya öldü. Ayrıca, insani yardımın bölgeye ulaştırılmasında ciddi zorluklar yaşandı.

Muhammed Salih: Çatışma, uluslararası toplumun dikkatini çekti ve endişe yarattı. Birçok ülke ve uluslararası örgüt, şiddetin sona erdirilmesi ve insani yardımların sağlanması çağrısında bulundu.

Abdella Ali: Bu çatışma, Etiyopya'nın iç istikrarsızlıkla mücadele ettiği bir dönemde ortaya çıktı ve bölgenin istikrarı ve insanların yaşam koşulları açısından büyük bir zorluğu temsil ediyor.

GELECEĞİ BELİRSİZ, İSTİKRARA AÇ

Mustafa Uzun: Teşekkür ederim. Biraz da Etiyopya'daki olumlu gelişmelere ve ülkenin geleceğine yönelik umutları konuşalım. Lütfen Etiyopya'da yaşanan olumlu gelişmeleri ve ülkenin geleceğine dair perspektifinizi paylaşır mısınız?

Ahmed Hassen: Birkaç yıl önce, Etiyopya'da gerçekleşen siyasi değişiklikler ve reformlar büyük bir umut yarattı. Başbakan Abiy Ahmed'in liderliğindeki hükümet, siyasi reformlar, basın özgürlüğünün artırılması ve hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi gibi önemli adımlar attı.

Abdella Ali: Ayrıca, Etiyopya, ekonomik büyüme açısından da olumlu sinyaller veriyor. Ülke, altyapı projeleri ve yatırımlarla ekonomisini güçlendiriyor. Bu, Etiyopya'nın bölgesel bir ekonomik güç olma potansiyeline işaret ediyor.

Anwar Ahmed: Etiyopya, genç bir nüfusa sahip ve bu, iş gücü açısından büyük bir potansiyel taşıyor. Ayrıca, teknoloji ve inovasyon alanlarında da ilerlemeler kaydediliyor. Ülke, bu alanlarda girişimciler ve teknoloji şirketleri için cazip bir pazar haline geliyor.

Muhammed Salih: Elbette, Etiyopya'nın zorlukları da var, ancak bu olumlu gelişmeler ülkenin geleceği için umut verici. Etiyopya, siyasi istikrarı sağlamak, etnik çatışmaları çözmek ve insan haklarını korumak gibi zorlu görevlerle karşı karşıya, ancak bu sorunların üstesinden gelmek için çabalıyor.

Mustafa Uzun: Sonuç olarak, Etiyopya'nın geleceği hala belirsizliklerle dolu, ancak ülkedeki olumlu gelişmeler ve çabalar gelecekte daha iyi bir duruma yol açabilir. Ülkenin istikrarını ve kalkınmasını desteklemek için ulusal ve uluslararası çabalara ihtiyaç olduğu açık.

Ahmed Hassen: Kesinlikle, umutla ve işbirliğiyle Etiyopya'nın geleceğini şekillendirmek önemli. Bu konuda uluslararası toplumun desteği ve Etiyopya halkının çabaları hayati öneme sahip.

Mustafa Uzun: Teşekkür ederim. Etiyopya'nın olumlu yönlerini ve geleceğini değerlendirdik. Bu, ülkenin karmaşık bir dönemden geçtiği bir süreçte önemli bir konu. Etiyopyalı Müslümanların sorunları veya imkanlarını da bu söyleşide ele alalım ve bu şekilde bitirelim inşallah.

Abdella Ali: Etiyopya'daki Müslüman topluluğu, birçok zorlukla karşı karşıyadır. Birincisi, tarihsel olarak Müslüman topluluğun yerel yönetimde yetersiz temsil edildiği veya dışlandığına dair endişeler vardır. Bu, siyasi ve toplumsal katılım açısından bir zorluk olabilir.

Ahmed Hassen: Diğer bir sorun, bazı Müslüman grupların, özellikle dağınık bölgelerde, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimde güçlük yaşamasıdır. Bu, eşitsizlikleri derinleştirebilir.

Muhammed Salih: Ancak olumlu bir not, Etiyopyalı Müslümanların tarihsel olarak hoşgörülü bir toplum içinde yaşadıkları ve farklı dini inançlara saygı gösterdikleridir. Bu hoşgörü ve çeşitlilik, topluluğun birlikte yaşama potansiyelini yansıtır.

Mustafa Uzun: Teşekkür ederim.

Etiyopya (Habeşistan)

Etiyopya Ülke Profili - Taslak

Konum:

- Kızıl denizin batısında, Sudan'ın doğusunda, Kenya'nın kuzeyinde Afrika Boynuzunda bulunan bir kara ülkesidir.

Kültür ve tarih:

- Üç bin yıllık geçmişe sahip bir ülke
- Kraliçe Bilkis'ten Kral Necaşi ve Kral Haile Seassie'ye kadar uzanan devlet geleneği ve tarihe sahip.

Din:

- En eski Ortodoks Hristiyan (hicret öncesi) ve hicret sonrası da Müslümanlık yayılmış ve şuan 55% Müslümanlar ve geri kalanda Hristiyanlar birlikte yaşadığı bir ülke.
- Azınlık olarak Falaşa (12 İsrail oğullarından bir kolu) olan azınlıklar yaşıyordu. İsrail 1948'de kurulduktan sonra İsrail devleti hem Askeriye hem de işçi sorununu çözmek için Falaşaları Etiyopya'dan almıştır.

Takvim kültürü:

- Kandi Takvimi olan Etiyopya bugün (Eylül 11,2023) itibariyle 2016 yılına girmiş bulunuyor .
- Bugün Etiyopya takvimine göre 1 Eylül 2016.
- Yılda 13 aylar var. 13.ay 5 veya 6 gün oluyor.
- 13. ay için maaş ödenmez.
- Saat sabah güneşin doğmasıyla bir diye başlıyor ve güneşin batması ile 12 diye bitiyor ve yine akşam bir diye başlayıp sabah güneşin doğması ile gecenin saati son bulmuş oluyor.

Coğrafya ve hava durumu:

- Etiyopya'nın Coğrafyası genelde dağlık kuzey bölgelerinden başlayıp orta Etiyopya ovalarla dolu verimli topraklara sahip.
- Kenya ve güney sudan sınırı ormanlık ve sıcak eklima sahip olup Somali ve Cibuti sınırı çöl ve sıcak iklimlere sahiptir. Deniz seviyesinden Dünyanın en derin ve sıcak bölgesi de Cibuti sınırı olan Afar eyaletinden bulunuyor.
- Etiyopya aynı zamanda Afrika'nın Su kulesi deniyor. İçinde binlerce nehirler ve şelaleler mevcut.

- Dünyaca ünlü Nil nehrinin asıl kaynağı da Etiyopya'dır. Nil'in 85% Etiyopya'dan ve geri kalanda Viktorya şelalesinden oluşuyor. Nil değince herkesin aklına Mısır geliyor ama Mısır Nil'in son kara(toprak) noktası ondan sonra son varış yeri Akdeniz'dir.

- Etiyopya'nın hava durumu genelde 15-25 arasındır. Ne sıcak ne de soğuk.

- Başkent Addis Ababa deniz seviyesinden 2500 metredir. Ve yayla havasına sahiptir. Mevsimler Türkiye'nin tersine olup şu an kış ayların sonu ve bahar dönümü geliyor. Haziran 15ten Eylül'e kadar kış mevsimi olup Eylül'den Kasım ayına kadar bahar ayları oluyor.

Nil nehrinin üzerinde şu an dünyanın yedinci ve Afrika'nın en büyük Hidase barajı inşa ediliyor. Hatta dünden önce şu dolumu tamamlanmış bile. Etiyopya halkının 55% elektrikten yoksun. İnşallah bu baraj bitince Elektrik dağılımı çok hızlandırılmış olur ve tarımsal kalkınması ve sanayileşme süreci hız verecek.

Ekonomi:

- 80% tarım dan elde ediyor ve kahve en büyük ihracat kaynağımız

- Madenler ve nadir elementler daha yeni yeni keşfediliyor, altın madeni kahveden sonra büyük ihracat ürünlerinden biri.

- Elmas, kömür, çinko ve doğal gaz rezervleri, granit ve mermer yatakları bulunmakta olup daha yeni yeni keşfedilen onlarca elementlerde mevcut.

- Etiyopya sömürge olmayan tek Afrika ülkesi ve bundan dolayı madenleri daha çalışmamış ve açılmamış diyebiliriz.

- Canlı hayvan, çat ve baharatlar ihracat edilen tarımsal ürünlerinden önde gelenlerdendir.

- Toprakları Anadolu ve Mezopotamya Toprakları gibi çok verimli olup maalesef devletin yanlış politikalarından dolayı bütün Afrika'yı besleyecek kapasitesinde olan bir toprak Etiyopya'yı bile besleyemez hatta yetersiz durumdadır şimdilik.

Etnik yapısı:

- 86'dan fazla etnik grubu olan Etiyopya ayrı din dil ve ırk olan insanların barışçıl bir şekilde yaşamlarını sürdüren bir ülke.

- İnsanlar sıcak kanlı ve misafir perverleridir.

- Milliyetçi ruhu olan onur ve haysiyetleri için her şeyini feda edebilecek memleket ve vatanlarını her şey den önce önem verecek yapılan iyiliklere unutmayan ve aynı zamanda kötülükleri de unutmayan zamanı gelince karşılığını misliyle veren kadim bir millettir. Türk milleti ile benzerliği

1. İslam dininin yayılması için çok büyük mücadele veren iki millet (iki hicret, İstanbul'un fethi ve yüz yıllar süren halifelik ..)

2. Her şey den önce vatanına ve milletine önem veren devlet geleneği çok eskiye dayanan kadim bir millet

3. Coğrafi olarak dünyaca ünlü Nehirlerin kaynağı (Nil , Dicle, Fırat) verimli topraklara sahip...

Fas'ta 7 büyüklüğünde deprem

Fas'ta meydana gelen 7 büyüklüğündeki depremde ilk belirlemelere göre 2012 kişi hayatını kaybetti. Fas Ulusal Jeofizik Enstitüsü, Marakeş kentinde meydana gelen depremin ülke tarihinde son yüzyıldaki en büyük deprem olduğunu duyurdu.

Fas İşçileri Bakanlığında yapılan yazılı açıklamada, depremde ölü sayısının 2 bin 12'ye, yaralı sayısının 1404'ü ağır olmak üzere 2 bin 59'a çıktığı belirtildi.

Ölümlerin, El-Huz bölgesi, Tarudant, Şişava, Verzazat, Marakeş, Azila, Agadir, Kazablanka ve Yusifiyye bölgesinde kaydedildiği aktarıldı.

Ülkede 8 Eylül gecesi merkez üssü Marakeş kentine bağlı El-Huz bölgesi olan 7 büyüklüğünde deprem meydana gelmiş; deprem, Marakeş'in yanı sıra başkent Rabat ile Kazablanka, Meknes, Agadir ve Fes kentlerini de etkilemişti.

Libya'daki sel felaketinde can kaybı 6 bine yükseldi

Libya Ulusal Birlik Hükümeti sel felaketinde 6 bin kişinin öldüğünü, binlerce kişinin de kayıp olduğunu açıkladı.

Libya Kızılayı da sel felaketinde 20 bin ailenin yerinden olduğunu duyurarak yardım çağrısında bulundu.

Libya'daki Ulusal Birlik Hükümeti Başbakanı Abdulhamid Dibeybe, sel felaketinde hayatını kaybedenler için 3 günlük yas ilan edildiğini duyurmuştu.

Libya Başkanlık Konseyi, sel felaketinden zarar gören bölgeler için kardeş ülkelere ve uluslararası kurumlara yardım çağrısında bulunmuştu.

Ulusal Birlik Hükümeti, dün olağanüstü kabine toplantısı düzenlemiş, afetten etkilenen bölgelere yardım yapılmasını da içeren bir dizi karar almıştı.

Ülkenin doğu bölgelerindeki yağış miktarının 40 yıldan uzun süredir kaydedilen en yüksek yağış miktarı olduğu ifade edilmişti.

Rusya Devlet Başkanı Putin, Kuzey Kore lideri Kim ile bir araya geldi

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Kuzey Kore lideri Kim Jong-un ile bir araya geldi.

Kremlin'den yapılan açıklamaya göre, Putin ve Kim Rusya'nın Amur bölgesindeki Vostoçniy Uzay Üssü'nde görüştü.

Putin'in üste karşıladığı Kim, yoğun programına rağmen kendisini Rusya'ya davet ettiği için Putin'e teşekkür etti.

Ziyaretin Kuzey Kore için önemli bir tarihte gerçekleştiğini belirten Putin, "Sizi gördüğüme çok sevindim. Bu önemli olaylar, Cumhuriyet'in kuruluşunun 75. yıl dönümü, Büyük Kurtuluş Savaşı'nın 70. yıl dönümü, diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 75. yıl dönümü." ifadelerini kullandı.

Yeni üssün tesislerini gezen iki lider, "Angara" uzay roket kompleksi fırlatma aracının montaj atölyesi, "Soyuz-2" uzay aracının fırlatma kompleksi ve "Angara" aracı için yapım aşamasında olan fırlatma kompleksini inceledi.

AB'den doğal afetler nedeniyle Yunanistan'a 2 milyar 250 milyon avroya kadar destek

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, AB'nin yangın ve sel felaketleri nedeniyle Yunanistan'a toplamda 2 milyar 250 milyon avroya kadar destekte bulunacağını söyledi.

Von der Leyen, Avrupa Parlamentosu Genel Kurul oturumları için bulunduğu Fransa'nın Strasburg kentinde, Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis ile ortak basın toplantısında konuştu.

Yunanistan'daki yangının, şimdiye kadar ülkede görülen en yıkıcı felaket olduğunu ve ardından meydana gelen selden ülkenin büyük kesiminin etkilendiğini vurgulayan von der Leyen, AB'nin Yunan halkının yanında yer alacağını söyledi.

Von der Leyen, Miçotakis ile hasarın giderilmesi için ülkeye sağlanabilecek fonlarla ilgili görüşme yaptıklarını belirterek, AB Komisyonu'nun, yardımları iletmede hızlı ve esnek davranacağı sözünü verdi.

ABD, Avustralya ve İngiltere'yi Çin'le karşı karşıya getiren anlaşma: AUKUS

ABD, İngiltere ve Avustralya arasındaki "nükleer denizaltı ittifakı" AUKUS, Hint-Pasifik bölgesinde Çin ile yaşanan askeri rekabet ve gerginliğe yeni bir boyut kazandırıyor.

Ülkeler arasındaki nükleer teknolojilerin aktarılmasında üçlü işbirliğini hedefleyen AUKUS, Avustralya'nın Çin'in askeri varlığına karşı bir denge unsuru olarak nükleer denizaltılara erişmesini sağlıyor.

AUKUS sayesinde ABD ve İngiltere'nin nükleer silahlara sahip olmayan Avustralya'ya teknoloji ve yüksek zenginleştirilmiş uranyum gibi nükleer materyalleri transfer etmesi amaçlanıyor.

Avustralya'nın "geleceğin denizaltılarıyla uzaktaki düşmanlarına saldırı düzenlemesi" mümkün.

ABD Başkanı Joe Biden, Avustralya Başbakanı Anthony Albanese ve İngiltere Başbakanı Rishi Sunak, martta ABD'de bir araya gelerek

Avustralya'nın konvansiyonel silahlı, nükleer enerjiyle çalışan denizaltılar edinmesine yönelik benimsedikleri yeni yol haritasını açıkladı.

Buna göre, üç ülkenin, ortak teknoloji kapasiteleriyle yeni nesil denizaltı SSN-AUKUS'u üreteceği ve Avustralya ile İngiltere'nin "geleceğin denizaltıları" olarak nitelendirilen bu teknolojiyi kullanacağı belirtiliyor.

Avustralya ve İngiltere, 10 yıl içinde SSN-AUKUS'ları kendi iç tersanelerinde üretmek için çalışmaya başlayacak. Avustralya'nın askeri ve sivil personeli de bu seneden itibaren ABD ve İngiltere Kraliyet Donanması üslerinde eğitim alacak.

DİPLOMATİK SÖZLÜK

Göç Diplomasisi (Migration Diplomacy)

Lala NAGHIYEVA

Göç Diplomasisi, devletlerin sınır ötesi nüfus hareketliliğini yönetmek için diplomatik araçları, süreçleri ve prosedürleri kullanmasıdır. Devlet aktörlerinin çıkarlarının ve gücünün göç sistemlerindeki konumlarından nasıl etkilendiğini, yani ne ölçüde göç gönderen, göç alan veya transit devlet olduklarını belirlemek için uluslararası ilişkilerde Realist yaklaşımlar üzerinden ele alınmaktadır.

Göç akımlarını azaltmak veya teşvik etmek yönünde hükümetler arası anlaşmalar, bazı devletlerin vatandaşlarına ayrıcalıkların tanınması, "misafir işçi" veya geçici emek göçü ile ilgili planların hazırlanması, yabancı uyrukluların sınır dışı edilmesi gibi durumlar göç diplomasisinin ilgi alanı olarak bilinmektedir. Ayrıca devletlerin güvenlik için geri iade (extradition) anlaşmaları da bu diplomasi türünün bir parçası olarak yer almaktadır.

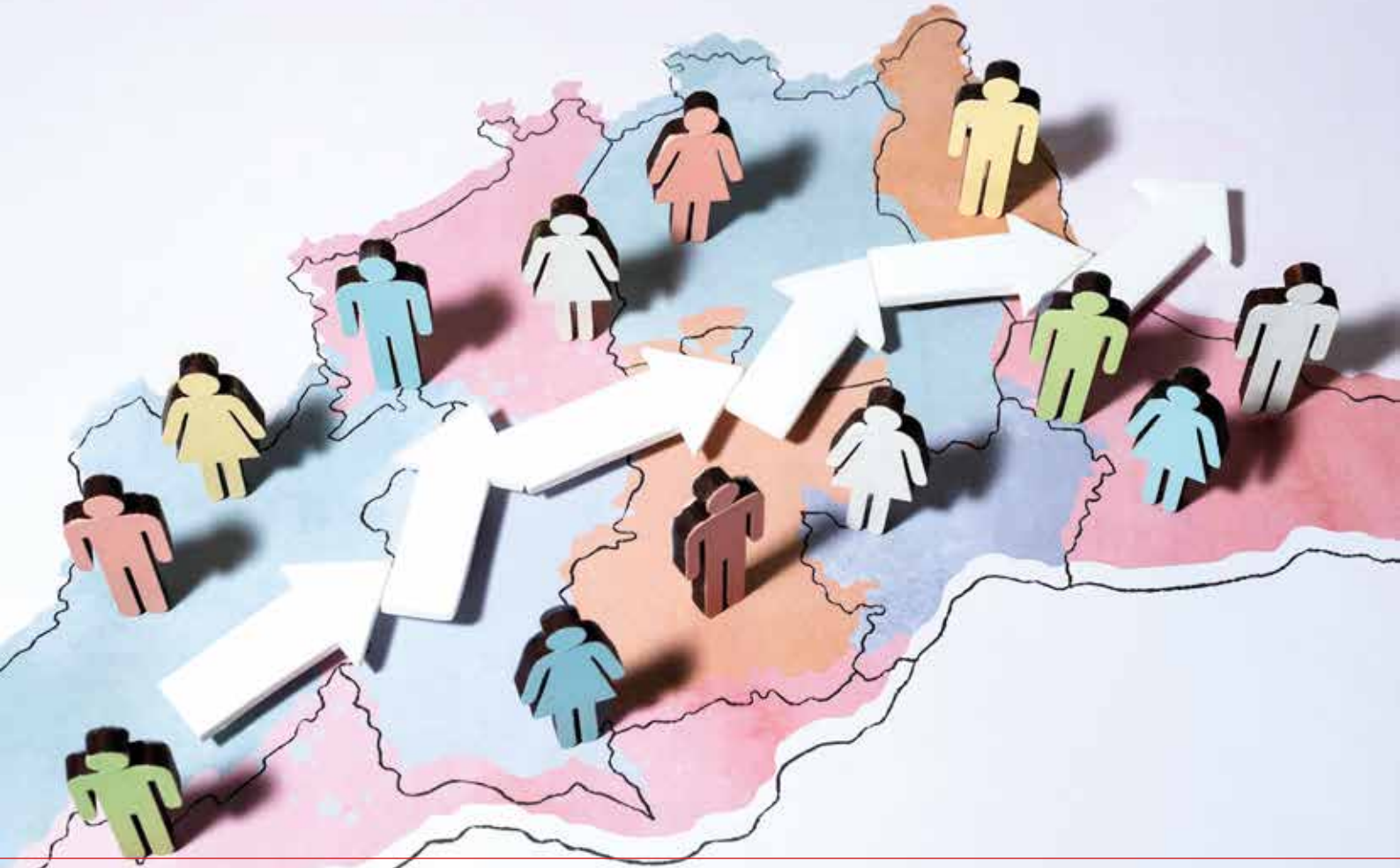
Göç diplomasisi, devletlerin uluslararası sistemde kendi güç ve çıkarları peşinde koşarken mültecilerin (refugees), işçi göçmenlerin (labor migrants) veya diasporaların (diasporas) kullanımını kapsayabilir. Başka deyişle, zorunlu göç, emek göçü ve diasporalar göç diplomasisinin şekillenmesinde önemli role sahiptir.

Göç diplomasisinin biçimlenmesinde zorunlu göç örneği olarak Arap Baharı'ndan sonra Suriyelilerin Ürdün ve Türkiye'ye yerleşmesi Avrupa Birliği ile Türkiye ve Ürdün'ün diplomatik ilişkilerini de etkilemiştir. Bunun asıl nedenlerinden biri Avrupa Birliği ülkelerinin göçmen grupların Avrupa sınırlarını geçmelerini önlemektir. Göç diplomasisini etkileyen unsurlardan biri de emek göçüdür. Bunun da en yaygın örneklerinden biri "misafir işçi (guest worker)"lerdir. Almanya tarafından hazırlanan programa göre 1955-1973 yılları arasında Türkiye'den iş gücünün Almanya'ya gitmesi için Türkiye ile antlaşmaların yapılması da bir göç diplomasisi örneğidir.

Ayrıca 1942 tarihli "Bracero Programı" da Meksikalı erkek işçilerin kısa dönemlik ABD'ye çalışmak için gitmesini temin etmiştir. Bu da tarihte bir diplomatik anlaşma olarak görülmekte ve göç diplomasisinin örnekleri sırasında yer almaktadır. Ayrıca Mısır'ın Körfez ülkeleri ile "rapprochement (yakınlaşma)" sağlamak amacıyla bu ülkelere emek göçü vermesi de göç diplomasisi açısından değerli bir örnektir.

Göç diplomasisinin bir diğer etkeni olarak da diasporalar görülmektedir. Günümüzde devlet-diaspora ilişkileri devletlerarası diplomatik ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Diasporalar olarak adlandırdığımız gruplar aynı bir kökene, tarihi değerlere sahip olup başka bir ülkede yaşayan toplumlara ifade etmektedir. Bu toplumların diasporik kimlik oluşturmaları için kendi ait oldukları devlete, topluma bağlılıklarının, özlem ve sevgi duygularının olması asıl şarttır. Dolayısıyla, diaspora olarak tanımlanan, başka bir devlet arazisinde yaşayan toplumlar kendi toplumlarının, devletlerinin çıkarları için gereken faaliyetlerde bulunmaktadır. Günümüzde bunun en yaygın örneği olarak ABD'de mevcut olan diasporaların siyasi faaliyetlerini gösterebiliriz.

CIHANNÄME

"Bir cihan mefkûresi"

www.cihannuma.org

SAYI 2

2023